

Εγγύηση Καταθέσεων και Εκκαθάριση Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Όροι και προϋποθέσεις συμψηφισμού υποχρεώσεων δανειοληπτών προς αξιώσεις τους ως καταθετών από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων

1. Πρόσφατα αναμορφώθηκε και κωδικοποιήθηκε η νομοθεσία για την εγγύηση των καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με την υπαγωγή στην εγγύηση και των επενδυτικών υπηρεσιών που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Ο νέος Ν 3746/2009 αντικατέστησε τον Ν 2832/2000 (ο οποίος είχε τροποποιήσει τον αρχικό ιδρυτικό Ν 2324/2995) και το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) μετονομάστηκε σε Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ).

2. Συνοπτικά, σημαντικές νέες προβλέψεις του δικαίου εγγύησης καταθέσεων και επενδύσεων, αποτελούν α) η ένταξη των επενδυτικών υπηρεσιών που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην εγγύηση του ΤΕΚΕ, β) η δημιουργία νέου διακριτού κεφαλαίου, του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων, που θα σχηματισθεί από τις εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εγγύηση των απαιτήσεων από επενδυτικές υπηρεσίες, γ) η δημιουργία του Προσθέτου Κεφαλαίου Κάλυψης Καταθέσεων, που δημιουργήθηκε από την έκτακτη εισφορά που προέβλεψε ο Ν 3714/2008 με τον οποίο αυξήθηκε και το όριο της αποζημίωσης λόγω εγγύησης των καταθέσεων μέχρι του ποσού των 100.000 ευρώ, δ) η επίσημη διαβάθμιση των πιστωτικών ιδρυμάτων με κριτήρια ποιότητας και η ανάλογη διαφοροποίηση της επίσης εισφοράς με εύρος συντελεστού από 0,9 έως 1,1. ε) ο χαρακτηρισμός του Προσθέτου Κεφαλαίου Κάλυψης Καταθέσεων καθώς και του ενεργητικού του Σκέλους Κάλυψης Επενδύσεων ως περιουσία που ανήκει στα πιστωτικά ιδρύματα αλλά τελεί υπό την διαχείριση του ΤΕΚΕ και η δυνατότητα των τελευταίων να αναλάβουν αυτήν υπό προϋποθέσεις (βασικά κατά την αποχώρησή τους από το σύστημα εγγύησης του ΤΕΚΕ), σε αντιδιαστολή με το υπόλοιπο ενεργητικό του σκέλους κάλυψης καταθέσεων που αποτελεί περιουσία του ΤΕΚΕ και δεν προβλέπεται επιστροφή του στα πιστωτικά ιδρύματα.

2. Η διάταξη του άρθρου 9 παρ. 3 του Ν 3746/2009, ορίζει ότι «για τον υπολογισμό της καταβαλλόμενης αποζημίωσης τα πιστωτικά υπόλοιπα των λογαριασμών καταθέσεων συμψηφίζονται με τις πάσης φύσεως απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος κατά του δικαιούχου καταθέτη, κατά τους όρους των άρθρων 440 επ. του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με τα στοιχεία

που παρέχει στο ΤΕΚΕ ο εκκαθαριστής του πιστωτικού ιδρύματος».

2. Ερώτημα τίθεται, ποιές απαιτήσεις υπόκεινται σε συμψηφισμό από το πιστωτικό ίδρυμα έναντι του καταθέτου, ιδίως όταν ο τελευταίος είναι δανειολήπτης μακροπροθέ-

σμου δανείου, του οποίου μόνο οι εκάστοτε περιοδικές καταβολές είναι ληξιπρόθεσμες και απαιτητές. Ειδικότερα, είναι δυνατόν να προταθεί σε συμψηφισμό ολόκληρο το ποσό του εναπομένουτος δανείου στο μέτρο που θα απαιτηθεί για την πλήρη απόσβεση της υποχρέωσης του ΤΕΚΕ για αποζημίωση, αν και δεν είναι ληξιπρόθεσμο και απαιτητό;

3. Κατά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και κατά το γενικότερο δίκαιο της πτωχεύσεως, εάν επιτρεπώς εγένετο κατ' αναλογία εφαρμογή, δεν υφίσταται διάταξη που να καθιστά ληξιπρόθεσμες τις υποχρεώσεις του δανειολήπτη προς το πιστωτικό ίδρυμα λόγω πτωχεύσεως του πιστωτικού ιδρύματος. Ειδικότερα, ο νέος Πτωχευτικός Κώδικας (Ν 3588/2007) προβλέπει ότι οι εκκρεμείς αμφοτεροβαρείς συμβάσεις του πτωχού (όπως οι δανειακές συμβάσεις) διατηρούνται σε ισχύ (άρθρο 28 και 31 παρ. 1). Αντιθέτως προβλέπει ότι οι υποχρεώσεις του πτωχού προς τρίτους που τυχόν τελούσαν υπό προθεσμία, λήγουν άμεσα λόγω της πτωχεύσεως (άρθρο 23).

4. Τα της εκκαθάρισης πιστωτικών ιδρυμάτων ρυθμίζονται - ή μάλλον επιδιώκεται να ρυθμισθούν - με ειδικό τρόπο με τον Ν 3601/2007 στο άρθρο 68. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού είναι παρά ταύτα γενικές, ενώ προβλέπεται ότι οι όροι εφαρμογής του μπορεί να εξειδικεύονται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος. Η απόφαση αυτή δεν έχει ακόμη εκδοθεί, ενώ δεν γίνεται παραπομπή ούτε κατ' αναλογία στις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου ή στο δίκαιο της εκκαθάρισης ανωνύμων εταιρειών (άρθρο 49 Ν 2190/1920). Σκοπός του νομοθέτη είναι προφανώς να εισαγάγει ειδικό δίκαιο εκκαθάρισης πιστωτικών ιδρυμάτων με το άρθρο 68 Ν 3601/2007.

5. Περαιτέρω, με το άρθρο 92 του Ν 3601/2007, καταργούνται οι προηγούμενες ειδικές ρυθμίσεις του ΑΝ

Νικόλαος Μουσάς

Δικηγόρος, LL.M.
Νομικός Σύμβουλος ΤΕΚ

1665/1951 περί εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων. Σε ακροτελεύτια διάταξη του συγκεκριμένου άρθρου προβλέπεται όμως ότι «...αποφάσεις.. αρμοδίων αρχών...» που είχαν εκδοθεί ερειδόμενες επί των καταργουμένων διατάξεων εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την κατάργηση, τροποποίηση, συμπλήρωση ή αντικατάστασή τους με βάση τις διατάξεις του νέου Ν 3601/2007.

6. Από τα εκτιθέμενα ανωτέρω συνάγεται ότι εξακολουθεί να ισχύει ακόμη η απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (ΝΕ) 975/1956 η οποία θέτει ορισμένους βασικούς κανόνες εκκαθαρίσεως¹ (χωρίς να ρυθμίζει με ειδικό τρόπο το ζήτημα της τυχόν δυνατότητας του εκκαθαριστού περί αμέσου καταγγελίας δανειακών ή άλλων διαρκών συμβάσεων του πιστωτικού ιδρύματος σε περίπτωση κηρύξεως της εκκαθαρίσεώς του, ανεξαρτήτως του υπολειπομένου της διάρκειας των διαρκών αυτών δανειακών συμβάσεων (λ.χ. στεγαστικών δανείων). Από τις διάφορες προβλέψεις της ανωτέρω απόφασης της ΝΕ, η εγγύτερη στον ανωτέρω προβληματισμό προβλέπει ότι ο εκκαθαριστής οφείλει να εισπράξει τις απαιτήσεις της υπό εκκαθάριση τράπεζας εντός 6 μηνών. Ορθότερη είναι η ερμηνεία ότι η πρόβλεψη αυτή αφορά μόνο τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές απαιτήσεις.

7. Εν όψει του επιδιωκόμενου με τον Ν 3601/2007 ειδικού τρόπου ρυθμίσεως της εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων, απαιτείται με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 68 η έκδοση νέας απόφασης της Τράπεζας της Ελλάδος που θα ρυθμίζει την διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι οι υπάρχουσες ρυθμίσεις είναι όλως γενικές. Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπισθεί και το επίκαιρο ζήτημα του καθορισμού των τυχόν προϋποθέσεων υπό τις οποίες θα παρέχεται η δυνατότητα στον εκκαθαριστή προς πρόταση σε συμψηφισμό των απαιτήσεων των εν εκκαθαρίσει πιστωτικών ιδρυμάτων από μακροπρόθεσμες και μίπω ληξιπρόθεσμες κατά τους όρους τους δανειακές συμβάσεις, προς την υποχρέωση του ΤΕΚΕ για αποζημίωση προς τον ίδιο τον δανειολήπτη ως καταθέτη.

8. De lege ferenda. Η υπό σκέψη ρύθμιση έχει ιδιαίτερη δικαιοκοινωνικοπολιτική σημασία, δεδομένου ότι αφ' ενός αφορά σε συμφέροντα πλήθους δανειοληπτών διαφόρων κατηγοριών δανείων αφ' ετέρου σκοπεί να παράσχει την μεγαλύτερη δυνατή ρευστότητα στο σύστημα αποζημίωσης καταθετών σε περίπτωση ενεργοποίησής του, με απώτερο σκοπό το συλλογικό συμφέρον και την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (βλ. άρθρο 2 παρ. 2β Ν 3746/2009). Ορισμένες βασικές σκέψεις και παραδοχές ως βάση κατά την εκπόνηση των σχετικών ρυθμίσεων θα πρέπει να είναι οι εξής:

α. Ως βασική παραδοχή θα πρέπει να ληφθεί ότι οι υφιστάμενες αμφοτεροβαρείς συμβάσεις του εν εκκαθαρίσει

πιστωτικού ιδρύματος δεν δύνανται να καταγγελθούν εις βάρος του αντισυμβαλλομένου δανειολήπτη, πλην εάν υπάρχει ειδική νομοθετική (και συνταγματικώς ανεκτή) ρύθμιση ή σχετικός όρος στην δανειακή σύμβαση.

β. Προκειμένου να τύχουν συμψηφισμού υποχρεώσεις δανειολήπτη προς δικαίωμά του αποζημίωσης από το ΤΕΚΕ, θα πρέπει αυτές να καταστούν ληξιπρόθεσμες κατά την έννοια του άρθρου 440 επ. ΑΚ. Για παράδειγμα, για να καταστεί ληξιπρόθεσμη υποχρέωση από σύμβαση στεγαστικού δανείου σταδιακής αποπληρωμής διάρκειας 30 ετών, εν όλω ή εν μέρει, κατά το πρώτο έτος λειτουργίας της, θα πρέπει να θεσπισθεί κανονιστική διάταξη, κατά την οποία θα ρυθμίζεται αναγκαστικά το περιεχόμενο της συμβατικής σχέσης, υπό την έννοια ότι μόλις συμβεί το γεγονός της εκκαθάρισης θα ορίζεται είτε άμεση λήξη της δανειακής σύμβασης είτε δυνατότητα του εκκαθαριστή να προβεί σε καταγγελία αυτής. Η δυνατότητα της καταγγελίας θα μπορεί βέβαια να περιορισθεί στο μέτρο που θα αφορά μόνο τους σκοπούς εφαρμογής της διάταξης περί συμψηφισμών του Ν 3746/2009.

γ. Το πτωχευτικό δίκαιο (την εφαρμογή της διαδικασίας του οποίου όμως αποκλείει το άρθρο 68 Ν 3601/2007) παρέχει ανάλογες προβλέψεις. Κατά το άρθρο 31 αυτού,

«1. Συμβάσεις διαρκούς χαρακτήρα διατηρούν την ισχύ τους, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά στο νόμο ή τη σύμβαση.

2. Η κήρυξη της πτώχευσης αποτελεί λόγο λύσης των συμβάσεων προσωπικού χαρακτήρα, στις οποίες ο οφειλέτης είναι συμβαλλόμενο μέρος, καθώς και εκείνων η λύση των οποίων επέρχεται ή μπορεί να επέλθει από ειδική διάταξη νόμου».

Προβλέπει δηλαδή ότι είναι ανεκτό όπως ειδική διάταξη νόμου μπορεί να ορίζει ότι η πτώχευση (πρβλ. ανάκληση αδείας πιστωτικού ιδρύματος) είναι λόγος λήξεως ορισμένων συμβάσεων. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατόν να δημιουργείται αναγκαστικού δικαίου ρύθμιση συμβάσεως χωρίς την θέληση των συμβαλλομένων, ιδίως αυτού που πλήττεται εν προκειμένω από την πρόβλεψη (του δανειολήπτη).

δ. Ζητήματα συνταγματικότητας είναι δυνατόν να τεθούν ως προς το επιτρεπτό της νομοθετικής επεμβάσεως στην οικονομική και συμβατική ελευθερία των δανειοληπτών. Τούτο, ιδίως διότι η επέμβαση αυτή δεν γίνεται ευθέως με διάταξη νόμου αλλά με την κατ' εξουσιοδότηση εκδιδόμενη απόφαση της ΤτΕ. Ισως σημασίας είναι και ο προβληματισμός εάν η εξουσιοδότηση προς την ΤτΕ περιλαμβάνει την δυνατότητα (το λεκτικό της διάταξης του άρθρου 68 Ν 3601/2007 μάλλον δεν συντηγεί σε αυτό) εισαγωγής τέτοιας αναγκαστικής ρύθμισης συμβατικών σχέσεων ή εάν αυτό πρέπει να γίνει ευθέως με νέα νομοθετική ρύθμιση.

ε. Από ουσιαστικής απόψεως, σχετικά με την επιδιωκόμενη εξυπηρέτηση της περί συμψηφισμών διατάξεως του άρθρου 9 παρ. 3 Ν 3746/2009 και δεδομένου ότι πρέπει

1. Βλ. Τραγάκη, Ελληνική Τραπεζική Νομοθεσία και Πρακτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 1980, σελ. 240 επ., ιδίως 262.

να υφίσταται εύλογο μέτρο στην αναγκαστικού χαρακτήρα κανονιστική επέμβαση σε συμβατικές σχέσεις που αφορά μεγάλο σύνολο περιπτώσεων:

αα. σκόπιμο είναι να κηρύσσεται ληξιπρόθεσμο και απαιτητό (άλλως να καταγγέλλεται) μόνο το μέρος εκείνο του δανείου που θα απαιτείται για τον συμψηφισμό με την υποχρέωση αποζημίωσης του ΤΕΚΕ, ήτοι κατ' ανώτατο όριο μέχρι το ποσό των 100.000 ευρώ και εντεύθεν αναλογικά,

ββ. Για λόγους επεικείας και παροχής στοιχειώδους ρευστότητας στον καταθέτη, αντί αμέσου συμψηφισμού του συνόλου της απαιτήσεως από το ΤΕΚΕ προς την δανειακή υποχρέωση του δανειολήπτη, δύναται να προβλεφθεί ότι ο συμψηφισμός αυτός θα είναι μερικός καθώς και ότι θα κηρύσσεται πρόωρα απαιτητό το δάνειο πλην όμως όχι άμεσα, εν όλω ή εν μέρει, αλλά σε συντομότερη προθεσμία της αρχικής. Σημειωτέον ότι κατά το άρθρο 14 η προθεσμία αποζημίωσης των καταθετών και επενδυτών-πελατών από το ΤΕΚΕ είναι τρεις μήνες δυνάμενη να παραταθεί για ακόμη

δύο τρίμηνα. Εντός των προθεσμιών αυτών πρέπει να έχουν οριστικοποιηθεί και τα ζητήματα των συμψηφισμών.

στ. Τέλος, τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα της τύχης των μακροπροθέσμων δανείων (κυρίως στεγαστικών) που έχουν χορηγήσει πιστωτικά ιδρύματα σε περίπτωση θέσης τους σε εκκαθάριση και της διαρκείας της εκκαθαρίσεως που κατ' αρχήν και με τα σημερινά νομοθετικά δεδομένα δεν δύναται να είναι μικρότερη από την ημερομηνία λήξεως και του τελευταίου χορηγηθέντος δανείου. Ανεξαρτήτως των πρακτικών λύσεων στις οποίες ενδεχομένως να καταλήξει ο εκκαθαριστής με την εποπτεία της ΤτΕ, όπως η εκποίηση του δανειακού χαρτοφυλακίου σε άλλο ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα και κατά τούτο η επίτευξη αμέσου ρευστότητας και επιτάχυνση της εκκαθάρισης, είναι σκόπιμο να εισαχθεί κανονιστική ρύθμιση, ανάλογη λ.χ. με αυτήν του άρθρου 49 του ΚΝ 2190/1920, περί καθορισμού ενός συντόμου χρονικού πλαισίου (π.χ. πενταετίας) διαρκείας και διαδικασίας της εκκαθάρισης και τρόπου επιτεύξεως του πλαισίου αυτού.

* * *